

2. Балабанова Л.В. Управління маркетинговою товарною політикою: навч. посіб. / Л.В. Балабанова, О.А. Бриндіна. – Донецьк: ДонНУЕТ, 2010. – 308 с.

УДК 377

Пальчук М.І., канд. пед. наук, доц. (СВПУРСТ, Сімферополь)

ОБНОВЛЕННЯ ЗМІСТУ – ШЛЯХ ДО ІННОВАЦІЙНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено оновлення змісту професійної освіти та навчання, розглянуто особливості шляхів інноваційних перетворень у сучасних закладах ПТО.

Ключові слова: *інноваційні перетворення, професійний стандарт компетентності, освітній стандарт професійно-технічної освіти.*

Європа є світовим лідером за якістю освіти та професійної підготовки. У Меморандумі Європейського Союзу (ЄС) (березень 2006 р., Лісабон) наголошено, що Євросоюз повинен мати найсучаснішу, найдинамічнішу економіку у світі, засновану на знаннях, і здатну забезпечити стійке економічне зростання, збільшення кількості кваліфікованих робочих місць, виразну соціальну однорідність.

Аналізуючи світову соціально-економічну ситуацію, видатний економіст сучасності, лауреат Нобелівської премії з економіки Джозеф Юджин Стигліц стверджував, що економічна глобалізація визначила політичну, тобто світ став ще більш взаємозалежним, і все, що сталося в одній країні, має великі наслідки для інших країн. Глобалізація означає, що з'явилася необхідність у глобальних колективних діях, щоб усі країни світу діяли спільно колективно та злагоджено [8, с. 317].

Для досягнення цієї мети голови держав і урядів ЄС закликали не тільки радикально переглянути європейську економіку, але й розробити кардинально нову програму модернізації соціальної та освітньої систем.

Модернізація професійної освіти в європейських країнах здійснюється за нормативно-правовими актами, зумовленими Болонським і Копенгагенським процесами. Ці процеси спрямовані, по-перше, на створення системи вищої, середньої та початкової освіти; по-друге, інтеграційної загальноєвропейської системи професійної освіти.

Незважаючи на те, що в рамках ЄС немає єдиної моделі професійної освіти й навчання (ПОН) і кожна країна-член європейської співдружності зберігає власну систему, адаптуючи її до загальноєвропейських вимог, а загальні тенденції виявляються в певній егалітарності¹⁾ щодо пошуку вирішення проблем, пріоритетними серед яких є не тільки якість, а й безперервність, фундаменталізація, інтернаціоналізація, демократизація, гнучкість, мобільність, гуманізація

¹⁾ Егалітарність (фр. egalitaire – порівняльний, заснований на порівнянні).

та гуманітаризація професійної освіти та навчання в її своєрідних національних формах.

Як бачимо, протягом останніх років професійна освіта й підготовка стали одними з найрозвиненіших секторів економіки західних країн. Динамічний процес суспільного розвитку тісно пов'язаний з якісними змінами кількісних параметрів національних систем освіти, виникненням нових концептуальних розробок безперервної освіти. Однією з головних цілей безперервної освіти є розширення та диверсифікація освітніх послуг, що доповнюють базову освіту.

Разом з тим складні та суперечливі процеси глобалізації знайшли своє відображення й у сфері освіти. Насамперед активно сформовано інноваційні утворення «світовий освітній простір», «європейський освітній простір», «світові освітні мережі». Різні рівні інтеграції освітніх, педагогічних, наукових, урядових, громадських організацій передбачають небачені можливості для їх співпраці, взаємодії в умовах інтернаціоналізації різних сфер життя суспільств. У цьому ключі відбувається глобалізація навчальної, дослідної, інноваційної діяльності за рахунок формування нових систем дистанційного навчання та дослідних мереж, які діють у світі незалежно від географічних і політичних кордонів. У контексті глобалізаційних викликів у багатьох країнах постає нова тенденція щодо ціннісного виміру освіти, тобто її значення для окремої людини, а отже і для суспільства в цілому, економіки тощо.

Доцільним і перспективним може бути шлях виявлення прогресивних ідей західноєвропейського досвіду з освіти, їх філософський, порівняльно-педагогічний аналіз, з'ясування концептуальних засад становлення і розвитку конкретних освітньо-виховних моделей, їх порівняння з вітчизняними підходами, можливих напрямків упровадження цих ідей в Україні. Це потребує науково-методичного забезпечення з урахуванням сукупності факторів (соціально-культурних, етнічних, соціологічних, психологічних, кадрових, економічних, матеріально-технічних) і спрямованості державної політики на пріоритетний розвиток цієї галузі [3].

Проблематиці системи ПОН за різних часів і в різних аспектах приділяли певну увагу як вітчизняні науковці, так і зарубіжні дослідники, зокрема такі, як Н. Абашкіна, Р. Антонюк, Т. Десятов, В. Жуковський, Н. Корсунська, В. Кудін, Н. Ничкало, Л. Пуховська, С. Романова. Детально вивчали освітні системи зарубіжних країн Н. Бідюк, О. Глузман, Т. Кошманова, Н. Кутова, А. Лігоцький, О. Матвієнко, А. Сбруєва, Л. Хомич. Заслуговують на увагу здобутки С. Гончаренка, М. Лещенка, Л. Лук'янової, А. Селиванова, С. Сисоєвої, О. Сухомлинської щодо формування світового освітнього простору як філософської категорії. Інновації у вітчизняній освіті розглянуто багатьма науковцями, зокрема В. Андрющенком, Л. Губерським, Т. Десятовим, І. Зязюном, О. Коваленко, В. Кременем, Н. Ничкало, В. Олійником, В. Радкевич, С. Сисоєвою, В. Супруном, Д. Табачником, Г. Хоружим. Інакше кажучи, існує нагальна потреба у вивченні проблеми модернізації професійної освіти на основі впровадження інноваційних технологій навчання, що й обумовлює актуальність цього дослідження.

Стратегія розвитку об'єднаної Європи базується на використанні так званого трикутника знань – освіти, досліджень та інновацій. Вона охоплює дедалі

ширші сфери життєдіяльності держав і суспільств та нових членів ЄС, стає вирішальним фактором у формуванні європейської та національної тотожності, а також зближенні освітніх систем і розробки європейських освітніх стандартів. Значною частиною процесів оновлення освітніх систем, що відбуваються останніми десятиріччями в європейських країнах і пов'язані з визнанням вагомості освіти, є розвиток професійної освіти. Особливістю системи професійної освіти всіх рівнів є те, що вона не відповідає вимогам часу, суспільства та потребам ринку праці. У цьому контексті в умовах глобалізації та інтеграції проблема підготовки конкурентоспроможного виробничого персоналу набуває міжнародного значення. Вона є визначальною в діяльності Міжнародної організації праці ЮНЕСКО, Європейського фонду освіти та Європейського центру розвитку професійної освіти і навчання (CEDEFOP) [6, с. 109]. Серед основних пріоритетів, на які орієнтується суспільство, CEDEFOP виокремлює безперервність професійної освіти, удосконалення її якості, забезпечення інвестиційної привабливості, поліпшення доступу до якісної освіти, що в першу чергу заснована на оновленні змісту та базується на інноваціях.

Треба зазначити, що реформування й інноваційний поступ освіти в Україні є актуальними та найважливішими завданнями державної політики. Аналіз Програми економічних реформ на 2010-2014 рр. вказує на негайність розроблення концептуальних ідей трансформації професійної освіти.

Водночас визначено окремі сфери освітньої співпраці, що пояснюється створенням і розширенням спільного освітнього європейського простору та інтенсифікацією обмінів і контактів, спрямованих на розвиток європейського виміру освіти. Одним із головних завдань співпраці є визначення цілей професійної освіти, серед яких:

- покращання пристосування до змін у промисловості через професійну підготовку та перекваліфікацію;
- підвищення рівня професійної майстерності;
- полегшення доступу до професійних навчальних закладів і підтримка мобільності інструкторів та учнів;
- співпраця між професійними школами та підприємствами;
- розвиток обміну інформацією та досвідом із спільних питань для освітніх систем країн-членів ЄС.

На нашу думку, пошук і опанування найкращих здобутків світової освіти, звідки б вони не приходили, є нагальною потребою. Інша річ, що слід адаптувати до них національну освітню систему, зберігаючи українську ідентичність. Також істотними вважаються гнучкість і мобільність професійної освіти, гуманізація середньої та вищої школи, поєднання освітніх реформ зверху та інновацій знизу, децентралізація освіти, науковість, економічність і оптимальні рішення з урахуванням стратегічних перспектив розвитку й ефективності освіти.

У Національній стратегії розвитку національної освіти зазначено, що інновації визнаються не лише як кінцевий продукт застосування будь-якої новизни з метою внесення якісних змін в освітній процес і отримання економічного, соціального, науково-технічного, екологічного та іншого ефекту, а і як постійне оновлення. Вони характеризуються новизною, спрямованою на якісне поліп-

шення освітнього процесу й результати навчання, та відображаються в удосконалених чи нових складових:

1. Інноваційний продукт – кінцевий результат інновацій – випускники, які мають необхідний набір компетенцій; якісно нові (інноваційні) знання, уміння та навички, спрямовані на розвиток особистості.

2. Інноваційні технології (дидактичні, виховні, управлінські) створення нового продукту, запроваджуючи інновації в освітній простір.

3. Предмет інновацій – мета, зміст, структура, форми, методи, технічні засоби організації освітнього та управлінського процесів, науково-методичні розробки, нормативно-правові документи, що регламентують діяльність навчальних закладів і установ освіти та їх відносини з іншими організаціями [2].

Запропонована проблематика є актуальною та розглянутою в дослідженнях відомого науковця, доктора економічних наук Л.О. Омелянович, яка наголошує, що аналіз світових тенденцій свідчить про те, що сучасний навчальний заклад перестав бути лише місцем передачі знань від викладача до учня, студента. Провідні заклади стають каталізаторами якісного та стійкого економічного зростання суспільства, центрами формування інтелектуального капіталу в усіх його формах – знань, інновацій і компетенцій [5, с. 7].

Оновлення змісту професійної освіти неможливе без урахування світового інноваційного досвіду в цій сфері. Тому є надзвичайно важливим вивчення моделей професійної освіти розвинених країн, що реалізують концепції безперервної освіти на основі її стандартизації. У міжнародних документах з'явилося багато нових понять, у першу чергу такі, як «навчання протягом життя», «дескриптори кваліфікацій», «Дублінські дескриптори», «Європейська рамка кваліфікацій для навчання протягом життя», «компетентність», «міжнародна стандартна кваліфікація освіти», «міжнародна стандартна кваліфікація професій», «Національна рамка кваліфікацій», «Рамка кваліфікацій європейського простору вищої освіти», які безпосередньо стосуються системи ПОН. Разом з тим ця термінологія не є метою розгляду поданої статті.

Гостра потреба у висококваліфікованому виробничому персоналі призвела до проблеми забезпечення належної якості професійно-технічної освіти, що може бути розв'язаною шляхом запровадження державних стандартів з конкретних професій нового покоління, інформаційно-комунікаційних технологій, оснащення сучасним обладнанням, видання підручників і посібників сьогодення. Комплексною модернізацією є створення центрів з запровадження інноваційних технологій, оснащених комп'ютерних комплексів, електронних бібліотек [7, с. 207].

За словами Міністра освіти і науки, молоді та спорту В.Д. Табачника, для створення оновленої системи необхідна законодавча база, що дозволить зробити механізм багаторівневої підготовки спеціалістів, яка виведе на новий ступінь професійну освіту. Упровадження такого механізму потребує крім нормативно-правового регулювання інтеграції навчальних закладів різних рівнів акредитації [9, с. 9].

Упровадження професійних стандартів нового покоління зумовлено глобалізаційними та інтеграційними процесами та спрямовано на формування ме-

ханізмів взаємодії ринку праці України й системи освіти з урахуванням світових прогресивних ідей підготовки виробничого персоналу. Закономірним є те, що впродовж останніх років у нашій державі постало питання розроблення інноваційних важелів, які забезпечили б підвищення якості національної професійної освіти, визнання її кінцевих результатів. Домінуюче місце серед інноваційних змін на початку XXI століття посідають оновлені еталони змісту та форм професійної освіти, орієнтовані на формування моделі якісної підготовки конкурентоспроможних на світовому ринку праці фахівців на основі професійних стандартів компетентності (ПСК) за модульними технологіями навчання.

Вимоги до компетенцій з окремих професій та професійних видів діяльності формують еталонні критерії для оцінки результатів навчання у формі професійних стандартів, що є основою для розробки навчальних програм, навчальних планів, методики оцінювання та викладання, визначення потрібних фінансових і матеріальних ресурсів. За таких умов професійні стандарти стають ефективним механізмом узгодження вимог сфери праці до випускників професійних навчальних закладів і відправною точкою для визначення результатів освіти й навчання, що, у свою чергу, дає можливість системі професійної освіти своєчасно реагувати на запити ринку праці і, таким чином, керувати якістю професійного навчання.

ПСК є базою для розроблення та реалізації освітніх стандартів. Поняття «освітній стандарт» останнім часом суттєво змінилося. Оновлення змісту професійної освіти передбачає не стільки облік національно-регіональної специфіки в підготовці кадрів, як увагу до особливостей соціально-економічного розвитку певних регіонів, галузей економіки. Він є основним інструментом управління якістю освіти на державному рівні та соціальною гарантією кожному члену суспільства, гарантією конкурентоспроможності на ринку праці, задовольняє особистісні потреби.

Разом з тим вітчизняні освітні стандарти повинні бути, по-перше, зіставленими з зарубіжними, по-друге, спадкоємними до професійних, які відповідають вимогам до персоналу певних галузей економіки. Це дозволяє вільно функціонувати системі безперервної освіти. Тим самим освітні стандарти всіх ланок системи мають бути послідовними, вони є основою для розроблення професійних освітніх програм, комплексів навчально-методичного забезпечення [4, с. 3].

Висновки. Отже, інноваційна діяльність у сфері професійної освіти є принципово важливою відповіддю на виклики сучасності, що детерміновані переходом суспільства до інтенсивного розвитку та зумовлюють гнучкість системи освіти, її відкритість до нового (у різних сферах людського життя), реалізацію конкурентоспроможних освітніх національних і транснаціональних проєктів. Імплементация¹⁾ освітніх інновацій є запорукою конкурентоспроможності національної освіти, її здатності формувати людину з інноваційним способом мислення [1, с. 3].

Таким чином, інноваційні перетворення у змісті професійної освіти та навчання є імперативом освітньої політики України на сучасному етапі, її пріоритетним напрямом у довгостроковій перспективі.

Список літератури

1. Кремень В.Г. Плідна співпраця / В.Г. Кремень // Професійно-технічна освіта. – 2010. – № 3. – С. 3.
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012-2021 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <mon.gov.ua/images/files/news/>.
3. Неперервна професійна освіта: філософія, педагогічні парадигми, прогноз / В.П. Андрющенко [та ін.]. – К.: Наукова думка, 2003. – 853 с.
4. Ничкало Н.Г. Щоб «золоті руки» мали державну підтримку / Н.Г. Ничкало // Професійно-технічна освіта. – 2010. – № 3. – С. 3.
5. Омелянович Л.О. Освітній орієнтир – університет світового класу / Л.О. Омелянович // Інновації і якість вищої освіти. – С. 3-8.
6. Пальчук М.І. Розвиток європейської інтеграції і створення єдиного освітнього середовища професійної освіти в Україні / М.І. Пальчук // Професійна освіта: ціннісні орієнтири сучасності: зб. наук. пр. / За ред. І.А. Зязюна. – К., Х.: ХПІ, 2009. – С. 109-113.
7. Пальчук М.І. Створення єдиного освітнього середовища професійної освіти в умовах європейської інтеграції / М.І. Пальчук // Розвиток міжнародного співробітництва в галузі освіти у контексті Болонського процесу: міжнар. наук.-практ. конф. Ч. 1., 2009 р. 5-7 берез., м. Ялта: [матеріали]. – Ялта: РВНЗКГУ, 2009. – С. 205-208.
8. Стиглиц Дж.Ю. Доклад Стиглица. О реформе международной валютно-финансовой системы. Уроки глобального кризиса (2010 г.): доклад Комиссии финансовых экспертов ООН / Дж.Ю. Стиглиц. – М.: Междунар. отношения, 2010. – 324 с.
9. Табачник Д.В. Інноваційні процеси у неперервній професійній освіті / Д.В. Табачник // Професійно-технічна освіта. – 2010. – № 3. – С. 3.

УДК 005.21:[005.591.6:669.013]

Щепкіна Н.М., канд. екон. наук, доц. (Донбаський державний технічний університет, Алчевськ)

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ МЕТАЛУРГІЙНОГО ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено підґрунтя та сутність стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства, узагальнено різновиди стратегій інноваційного розвитку, розроблено матрицю оцінки ризиків стратегії інноваційного розвитку промислового підприємства и запропоновано методичний підхід до її використання, удосконалено методичний підхід до формування стратегії інноваційного розвитку.

Ключові слова: *інновації, стратегія, інноваційний розвиток, інноваційна стратегія, матриця оцінки ризиків стратегії інноваційного розвитку, промислове підприємство.*